

Møte tirsdag den 1. februar kl. 11.41

President: Å g o t V a l l e

D a g s o r d e n (nr. 16):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp m.m. (Innst. O. nr. 43 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 91 (2003-2004))
2. Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Heikki Holmås om lov om endring i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp (i saker om tvangsekteskap) (Innst. O. nr. 45 (2004-2005), jf. Dokument nr. 8:29 (2004-2005))
3. Innstilling fra justiskomiteen om lov om handheving av det frie varebyttet innan EØS (Innst. O. nr. 44 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 6 (2004-2005))
4. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Odelstingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Heidi Grande Røys. – Andre forslag foreligger ikke, og Heidi Grande Røys anses enstemmig valgt som settepresident for Odelstingets møte i dag.

Statsråd Odd Einar Dørum overbrakte 3 kgl. Proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Øystein Hedstrøm vil framsette et privat lovforslag.

Øystein Hedstrøm (FrP) [11:42:33]: På vegne av representantene Per Sandberg, Ulf Erik Knudsen og meg selv vil jeg sette frem forslag om lov om endring i lov av 5. mars 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger, konkurranseloven, med ny bestemmelse om kontroll og opplysningsplikt for viktige aktører i dagligvaremarkedet.

Presidenten: Lovforslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 1 og 2 behandles under ett – og anser det som vedtatt.

S a k n r . 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp m.m. (Innst. O. nr. 43 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 91 (2003-2004))

S a k n r . 2

Innstilling fra justiskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Heikki Holmås om lov om endring i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp (i saker om tvangsekteskap) (Innst. O. nr. 45 (2004-2005), jf. Dokument nr. 8:29 (2004-2005))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gunn Karin Gjul (A) [11:44:42] (ordfører for saken): Regjeringen fremmer her forslag om endringer i lov om fri rettshjelp. Hovedformålet med endringene er å gjøre loven mer oversiktlig og brukervennlig ved at den mer presist angir vilkårene for fri rettshjelp. Det foreslås også en rekke endringer som vil medføre en mindre ressurskrevende og raskere saksbehandling av rettshjelpssøknader. Det er vi alle svært fornøyd med. Derimot foreslår Regjeringen ingen utvidelser av rettshjelpslovens saklige dekningsområde.

Arbeiderpartiets utgangspunkt er at et godt rettshjelps-tilbud skal være et redskap i kampen mot fattigdom. Det er slik at den del av befolkningen som har det største behovet for sosiale ytelser, minst kjenner sine rettigheter. Det blir i disse dager klart dokumentert av den nye gatejuristen til Kirkens Bymisjon. De som er lavest på rangstigen i vårt samfunn, vet ikke hvilke rettigheter de har, og får heller ikke hjelp til å finne ut av det. Vi må bare erkjenne at det offentlige veiledningsplikt i forhold til offentlige ytelser ikke fungerer bra nok overfor denne gruppen.

Vi vet at det udekkede rettshjelpsbehovet i befolkningen i stor grad knytter seg til lovgivning som skal sikre utjevning av forskjellene i samfunnet. Folk får ikke den hjelp de har behov for og krav på, fordi de ikke kjenner sine rettigheter.

Regjeringen foreslår, som nevnt, ingen utvidelser av lovens saklige dekningsområde. Men den lovfester på en del områder hvor det har utviklet seg en fast liberal praksis, f.eks. bistand til samboere ved samlivsbrudd, i barnevernssaker i tiden før saken kommer til fylkesnemdsbehandling, og i internasjonale barne bortføringssaker. Dette får komiteens støtte.

Arbeiderpartiet er også glad for at en samlet komite støtter forslaget om at ungdom som er på flukt fra tvangsekteskap, skal ha rett til fri rettshjelp. Sommeren 2004 vedtok Stortinget et forslag om å gi ungdom utsatt for tvangsekteskap rett til bistandsadvokat. Men dette er dessverre ikke nok. De færreste sakene blir anmeldt og havner i domstolene, men denne gruppen har likevel et stort behov for juridisk hjelp. Ungdom som er på flukt fra tvangsekteskap, har et stort behov både for praktisk hjelp

og for juridisk bistand. Det gjelder hjelp både til flukt til ny landsdel, navneendring, adressesperring og voldsalarm. Jeg vil presisere at det forslaget til ny bestemmelse som nå blir fremmet i justiskomiteen, vil fange opp slik bistand som nevnt her.

Arbeiderpartiet og SV mener at retts hjelpsloven fremdeles utelukker viktige områder som er av stor velferdsmessig betydning for de fattigste i vårt samfunn. Dette gjelder bl.a. gjeldssaker, familiegjengforeningssaker – gjenforening av mann eller barn – fritt rettsråd samt sosial-, trygde- og skattelovgivning.

Arbeiderpartiet og SV mener det er behov for en gjenomgang av hele retts hjelpsordningen for å forbedre den. Vi ber derfor Regjeringen legge fram en sak om fri retts hjelp som har som siktemål å utvide det saklige dekningsområdet og favne en større del av befolkningen.

I forbindelse med forrige revisjon av retts hjelpsloven ble det flertall for å utrede om inntektsgrensen bør være høyere enn den ordinære for å motta fri retts hjelp i barnefordelingssaker. Bakgrunnen er at det ofte oppstår urime-ligheter der hvor bare den ene parten får innvilget fri retts hjelp. Utgiftene i disse sakene kan ofte bli betydelige og medføre at den parten som ikke får retts hjelp, ikke tar den risiko en prosess er, og kapitulerer overfor motpartens krav. Regjeringen følger ikke opp dette forslaget. Et fler-tall, Arbeiderpartiet, SV og Fremskrittspartiet, fremmer derfor et forslag om å endre forskriften, slik at når en part innrømmes fri sakførsel i en barnefordelingssak, skal også den annen part ha fri sakførsel såfremt dennes inn-tekst ikke overstiger inntektsgrensen for fri retts hjelp med 100 000 kr.

Arbeiderpartiet er bekymret for de høye timesatsene på advokatsalærer. Vi ber derfor Regjeringen om å utrede en ordning om makspris på timesatser på advokatsalærer og eventuelt utvide stykkprisordningen for enkelte saksom-råder hvor behovet for advokathjelp er stort, og hvor van-lige forbrukere i stor grad utgjør kundegrunnlaget. Det gjelder forbrukersaker, erstatningssaker, barnefordelings-saker og saker knyttet til hus og hjem.

Jeg er glad for at vi nå får flertall for flere utvidelser av retts hjelpsloven. Det er likevel et paradoks å stå her og være fornøyd med at vi har fått utvidet ordningen, når jeg samtidig vet hvilken medfart ordningen fikk før jul, da Regjeringen og Fremskrittspartiet gjeninnførte egenandeler på fri retts hjelp. Fri retts hjelp er ikke lenger gratis, og det går hardest ut over dem som har aller minst, og som dårligst kjenner sine rettigheter. Dette er et paradoks, og jeg håper en her kan få en endring ganske snart.

Til slutt vil jeg ta opp mindretallsforslagene fra Ar-beiderpartiet og SV.

H e i d i G r a n d e R ø y s hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Representanten Gunn Karin Gjøl har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Ingjerd Schou (H) [11:50:14]: Denne saken handler om en enklere lov om fri retts hjelp for dem som har be-

hov for slik retts hjelp i en vanskelig situasjon. Samar-beidsregjeringen har siden den tiltrådte, hatt som mål å modernisere og forenkle lover og forskrifter for å gjøre det enklere for den enkelte bruker. Dette er også formålet med endringene i loven om fri retts hjelp, nemlig å gjøre retts hjelpsloven lettere tilgjengelig for folk flest, øke for-utsigbarheten og ikke minst forenkle saksbehandlingen, dernest å få et mer oversiktlig regelverk, mer presis og samlet angivelse av vilkårene som må være oppfylt for å kunne få fri retts hjelp – og mindre behov for skjønnsme-sige avgjørelser. Slik blir behandlingen av søknadene en-klere, og dermed vil folk også kunne få en raskere saksbe-handling.

En enstemmig komitee slutter seg til å forenkle regel-verket. Komiteen går i tillegg inn for å utvide deknings-området utover det som departementet har foreslått i pro-osisjonen. Ofre for tvangsekteskap har i dag rett til bi-standsadvokat når de anmelder et slikt forhold. Det kan imidlertid være vanskelig å anmelde foreldre eller nære slektninger. De som er utsatt for en trussel om tvangsek-teskap, vil som regel ha behov for både praktisk og juri-disk bistand også før de eventuelt velger å gå til en anmel-delse. Ofrene er ofte unge jenter i en veldig sårbar og vanskelig situasjon, og komiteen mener disse har et særlig behov for hjelp til å finne frem i et offentlig hjelpetilbud.

Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti ber Regje-ringen vurdere å innføre maksimalpris for advokaters ti-mehonorar i utvalgte saker. La det ikke være noen tvil om Høyres syn: Det er mye som tyder på at markedet ikke fungerer tilfredsstillende på dette området. Problemet er ofte at klientene ikke vet hva de trenger, eller hva de til sy-vende og sist betaler for. I denne delen av markedet kan enhver advokat øke inntektene ved å trekke saker ut i det vide og det brede, uten at klientene har mulighet til å kon-trollere det.

Arbeiderpartiets løsning er som vanlig å foreslå nye re-guleringer. Deres grunnleggende holdning er at dersom det er noe vi ikke liker, vedtar vi bare en regulering eller en ny lov, så blir problemet løst.

Regjeringen er i gang med et arbeid som vil senke ter-skelen for å komme inn i markedet som tilbyr retts hjelp. Dette er etter vårt syn en mye bedre løsning, som vil bidra til å senke prisene på slike tjenester, bl.a. ved å gi retts-hjelpere større adgang til å gi rettslig bistand.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [11:53:22]: Av og til er debatten i stortingssalen mer interessant enn andre gan-ger. Dette er et tema som i hvert fall jeg finner interessant, ut fra at det handler om en sikkerhetsventil slik at folk med svak økonomi skal ha adgang til å ivareta egen retts-sikkerhet. Således er det vel et av de bærende elementene i et åpent og velfungerende demokrati, som vi liker å framstille landet vårt som. Derfor er et også viktig at man fokuserer på denne typen saker. Det føler jeg at både ko-miteen og Stortinget har gjort. Selv om det selvfølgelig er et politisk skille når det gjelder hva man synes er viktigst, er i hvert fall jeg godt fornøyd med at man fokuserer svært mye på de problemstillingene som blir berørt i denne ty-pen saker.

Etter å ha hørt på saksordføreren kunne man kanskje tro at det stod veldig dårlig til – men det gjør det vel ikke. Det aller meste av det som ligger i innstillingen, er vi faktisk enige om, selv om det ifølge mindretallet er noen betydelige punkter hvor det burde sett helt annerledes ut. Men det regner jeg med at flere kommer til å berøre underveis. Når jeg ser det som ligger her, føler jeg at vi har dekket opp ganske bra i forhold til det vi ønsker oss.

Så burde det vel også være et tankekor, eller et apropos: Hva ønsker vi egentlig? Burde alle ha kommet inn under ordningen, eller er ikke dette nettopp tenkt å være en ordning for dem som trenger det aller mest? Da blir det den politiske debatten som skal avklare hvor høy terskelen skal være. Det er der politikken må ligge. Ingen av oss ønsker at dette skal være et ensidig statlig ansvar, for i så fall tror jeg at de utfordringene vi allerede i dag har i forhold til domstolene når det gjelder kø og saksmengde, vil ha blitt uoversiktlige og uoverskuelige i lang, lang tid framover. Så vi ønsker ikke det. Da blir vi nødt til å ta innover oss at vi må gå opp noen grenseganger, og så må vi ta noen politiske avveininger. Så får vi stå for det vi mener er rett, med de følgene det har for dem som blir berørt av det, på godt og på vondt. Det er egentlig politikk i et nøtteskall, etter mitt skjønn.

Videre har det vært en debatt om hvorvidt den ordningen som foreslås her, er god nok. Der har komiteen, med litt ulik tilnærming, overfor Regjeringen pekt på at man skulle se på den finske modellen. Der har flertallet sagt noe i merknads form, og mindretallet har også vært veldig tydelig på at man ønsker at man skal på den finske modellen, som tar for seg en bredere tilnærming når det gjelder hvordan man skal beregne egenandeler. Hvis formålet for en samlet komite er å gjøre det, er vel det ut fra at vi ser at det kan bli enda bedre. Det er en respekt vi må ha for hverandre – det kan og skal bli bedre, men vi er kanskje nødt til å lytte til flere innspill for å finne den løsningen som vi til syvende og sist støtter opp om. Det ligger altså i kortene her at dette ønsker en samlet komite å gjøre – med litt ulik tilnærming.

Et annet moment som saksordføreren var inne på, var barnefordelingssaker. Noe av det vanskeligste i forhold til domstolsbehandling, gjelder foreldreretten. Det er klart at det har nok vært urimelig for enkelte, som har følt at den andre parten stadig har kunnet anke gjennom fri rettshjelp. Det er ganske urimelig, for da blir det slik at barna blir et middel i en maktkamp mellom de voksne. Det bør de i utgangspunktet ikke være. Så jeg er iallfall godt fornøyd med at vi nå ønsker å gjøre noe med det, og at vi hever inntektsgrensen for den ene, slik at man får en viss jevnbyrdighet i forhold til det som er utgangspunktet, nemlig rettssikkerhet for begge parter. Det er i hvert fall jeg veldig godt fornøyd med at vi får til.

Saksordføreren var også inne på det med advokattjenester og prisen på disse. Ja, det er betimelig å påpeke det også, selv om noen av oss kanskje er litt skeptiske til den tilnærmingen som ligger her. Jeg tør minne saksordføreren på at Fremskrittspartiet har fremmet forslag om å fjerne moms på advokattjenester i denne sammenhengen, men det avviste bl.a. Arbeiderpartiet med brask og bram

som ikke interessant den gangen. Det er vel igjen politikken i dette som kommer fram, ut fra at vi har en ulik tilnærming til ting.

Det er også interessant å høre det man sier når man snakker om egenandeler. Arbeiderpartiet var budsjettpartner i 2004, og i hvert fall så ikke jeg at man gjorde noe vesentlig for å gjøre noe med egenandelene da man forhandlet om disse. Det er selvfølgelig mulig at jeg tar feil, men i så fall vil sikkert saksordføreren, som også er leder for Arbeiderpartiets justisfraksjon, korrigere meg. Man hadde altså muligheter da man forhandlet med Regjeringen, men det var tydeligvis ikke viktig nok den gangen.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [11:58:26]: Det er med litt blandede følelser både representantene fra Arbeiderpartiet, tror jeg, og SV står på denne talerstolen i dag, fordi på den ene sida foretas det noen endringer i rettshjelpsloven i positiv retning, særlig når det gjelder mennesker som er i en tvangsekteskapeleg situasjon, og på noen andre felter, og på den andre sida har våre partier gjeninnføring av egenandelene friskt in mente.

SVs mål er likhet for loven. I dag er situasjonen den at de som har mye penger, også har god tilgang til rettsapparatet, mens de som har lite, ofte ikke har råd til å få prøvd sin sak. I løpet av den perioden som nå snart har gått, har SV vært med på å tvinge Regjeringa til å heve inntektsgrensa for å motta fri rettshjelp til 230 000 kr. Jeg er stolt av at vi bidrog til å tvinge fram fjerning av egenandelene på fri rettshjelp, selv om disse altså dessverre ble gjeninnført i et smålig forlik mellom regjeringspartiene og Fremskrittspartiet. Framover vil vi fra SVs side konsentrere oss om å få lagt om hele fri rettshjelp-systemet, i retning av den finske ordninga, i tråd med anbefalingene fra bl.a. Juss-Buss. Den finske ordninga dekker omkring 75 pst. av husholdningene, og det opereres ikke med begrensninger i forhold til det saklige dekningsområdet. Her betaler mottaker, med unntak av dem med de laveste inntektene, en egenandel som står i forhold til nettoinntekt. Til tross for nettoberegninger er ikke prosessen spesielt tidkrevende eller byråkratisk. Vi registrerer at flertallet vil nøye seg med å si at denne ordningen bør vurderes, uten å stemme for SVs og Arbeiderpartiets forslag, men vi håper at det betyr mer enn det i praksis. De vil heller ikke at Regjeringa skal legge fram en egen sak om fri rettshjelp i 2005 med sikte på å utvide det saklige dekningsområdet og favne en større del av befolkningen. Det kan bare bety at flertallet syns at Regjeringas analyse i budsjettet for 2005 ikke bør få noen konsekvenser i praktisk politikk. I budsjettinnstillinga stod det:

«Flere forskningsprosjekter viser at det eksisterer et udekket rettshjelpsbehov i befolkningen.»...«Spesielt foruroligende er det at det udekkede rettshjelpsbehovet øker når de sosiale og økonomiske ressursene avtar. Det er en utfordring å styre ressursene mot de som trenger det mest. Behovet er størst hos dem med de laveste inntektene.»

SV tok konsekvensen av Regjeringas egen analyse i høst da vi stemte imot forslaget om å gjeninnføre egenandelene. I tillegg går vi altså inn for å legge om hele systemet i en mer sosial retning.

Vi er glad for at en hel komitee går inn for at det skal gis fri rettshjelp og fri sakførsel til personer som er i en tvangsekteskapeleg situasjon. Dette er en fryktelig viktig endring for dem dette angår. Representantene Heikki Holmås og Karin Andersen fra SV har på den måten fått gjennomslag for intensjonen i Dokument nr. 8:29, i og med at hele komiteen nå går inn for dette i innstillingen.

Vi er også glad for at SV sammen med Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet sikrer at Regjeringa nå må endre forskriften om fri rettshjelp slik at når en part innrømmes fri sakførsel i en barnefordelingssak, skal også den andre parten ha fri sakførsel, såframnt dennes inntekt ikke overstiger inntektsgrensen for fri rettshjelp med 100 000 kroner.

Vi hadde i tillegg ønsket at vi hadde fått flertall for at Regjeringa måtte vurdere en makspris på timehonorarer for advokater i utvalgte saker, som f.eks. barnefordelingsaker, saker vedrørende hus og eiendom, forbrukersaker, erstatningssaker og saker som gjelder sosiale rettigheter – altså få en vurdering av dette, ikke ensidig si at det er dette vi ønsker å gå for. Vi vet også at det fins andre mulige veier fram til målet om å få ned disse honorarene, men det må vi altså diskutere videre framover. Det er jeg i hvert fall sikker på at vi kommer til å gjøre.

Finn Kristian Marthinsen (KrF) [12:02:33]: La meg innledningsvis få lov til å gi uttrykk for en viss undring og forbauselse over språkbruken til representanten Thorkildsen, for ved å ha samtaler og skape flertall tvinger man vel ikke noe på noen. Er ikke det vanlig politisk forhandlingsmåte? Enhver regjering vet jo at hvis den får et flertall mot seg, tvinges man ikke til å gjøre noe, men man retter seg etter det som Stortinget sier, og så kan det være mer eller mindre klokskap i de flertallsvedtakene som gjøres.

Men det er altså en helt annen sak vi debatterer.

Vi er tverrpolitisk enige om målsettingen med rettshjelpstilbudet. For det første skal ingen lide rettstap på grunn av dårlige økonomiske evner eller mangelfulle opplysninger om sine rettigheter. For det andre skal rettshjelpstilbudet være et godt redskap i kampen mot fattigdom.

I Ot.prp. nr. 91 for 2003-2004 er hovedformålet å gjøre loven om fri rettshjelp mer oversiktlig og brukervennlig, samtidig som endringene vil medføre mindre bruk av ressurser og raskere saksbehandling av søknader om rettshjelp. Det ligger ikke i Ot.prp. nr. 91 noen utvidelse av dekningsområdet for loven om rettshjelp. Grunnen til det er at inntektsgrensene for fri rettshjelp er hevet betydelig den senere tid. Nå faller mer enn halvparten av landets befolkning innunder inntektsgrensene for fri rettshjelp.

Når det gjelder formålsbestemmelsen, mener Kristelig Folkeparti at det utvilsomt må være riktig å karakterisere fri rettshjelp som en sosial støtteordning. Det er hensikten med ordningen som begrunner det, ikke omfanget av hvor mange som har mulighet for å få denne hjelpen.

Når jeg sa at det ikke ligger noen nye dekningsområder for loven i Ot.prp. nr. 91, må jeg legge til at også Kristelig Folkeparti støtter komiteens forslag med bakgrunn i den endring Stortinget gjorde i straffeprosessloven § 107 a for

et godt halvår siden. Det er riktig å ta konsekvensene av den endringen inn i rettsloven, slik komiteen foreslår.

Kristelig Folkeparti står sammen med Høyre i et mindretall i spørsmålet om det skal føres en svært liberal praksis for å dispensere fra inntektsgrensen når det gjelder saker om barnefordeling. Vi er ikke motstandere av jevnbyrdighet i rettshjelp, men vi mener man bør avvende virkningene av de nye reglene om behandling av barnefordelingssaker og de nye inntektsgrensene før man eventuelt vedtar en heving av inntektsgrensene i slike saker.

Angående egenandeler for fri rettshjelp: Vi debatterte dette i desember, og jeg ser ingen grunn til å gjenta vår argumentasjon etter så kort tid. Jeg kan forsikre: Vi mener det samme i dag, også i forhold til vurdering av innføring av prinsippene i den finske modellen.

Når det gjelder spørsmålet om folk skal kjøpe seg ussel og arm på nødvendig advokatbistand, ber vi departementet vurdere aktuelle problemstillinger i arbeidet med å følge opp Tvistemålsutvalgets innstilling og Advokatkonkurranseutvalgets innstilling.

Marit Arnstad (Sp) [12:06:24]: Senterpartiet støtter en rekke av de merknader komiteen kommer med i den foreliggende innstillingen, og mener at innstillingen vil bidra til en lov om fri rettshjelp som innebærer klare forbedringer.

Når det gjelder enkelte av de spørsmålene som er drøftet her i dag, om formål og saklig dekningsområde og også spørsmål om maksimalpris, støtter Senterpartiet forslaget fra mindretallet om at man her ikke ser det som nødvendig å påpeke at dette dreier seg om en sosial støtteordning. Det går uansett fram av formålsparagrafen at dette er en lov som har som siktemål å sikre juridisk bistand til folk som ikke har økonomiske forutsetninger for sjøl å kunne ivareta behovet for rettshjelp. Å ta inn ordet «sosial» skulle dermed i grunnen være ganske unødvendig. Men det er i og for seg også et poeng at man ved å fjerne ordet «sosial» utvider formålsparagrafen en smule.

Senterpartiet deler også mindretallets oppfatning i deres forslag nr. 2 om å legge fram en sak knyttet til spørsmålet om å utvide det saklige dekningsområdet. Vi ser det som viktig at en vurderer om sosial- og trygdesaker bør kunne komme innunder ordningen, og også om en kunne favne en større del av befolkningen.

Når det så gjelder spørsmålet om maksimalpris på advokatens timehonorarer, er det et ganske vanskelig spørsmål. Det er ingen tvil om at en i dag ser tilfeller av timehonorarer som er utenfor det som en må karakterisere som rimelige salærer, i en rekke saker. Om det å innføre maksimalpris alene kommer til å løse den problematikken, er Senterpartiet usikker på. Vi har imidlertid valgt å støtte forslag nr. 3, fordi forslaget legger opp til at Regjeringa skal foreta en vurdering nettopp av de spørsmålene. Vi mener at en slik vurdering nettopp burde gå gjennom argumenter for og imot en mulig maksimalpris, og at det dermed ville være naturlig at Regjeringa kom tilbake til Stortinget i en egnet form med det. Ut fra de forutsetningene velger Senterpartiet å støtte forslag nr. 3. Men vi sy-

nes det er viktig at en ikke i forkant trekker en konklusjon ut av den vurderingen en faktisk ber Regjeringen om å komme med.

Når det gjelder spørsmålet om barnefordelingssaker, støtter vi flertallsforslaget om at begge parter skal gis rett til fri rettsbistand når det innvilges for den ene parten, sjølsagt forutsatt at de begge to er under den økonomiske grensen for fri rettsbistand.

Statsråd Odd Einar Dørum [12:09:20]: Det er bred politisk enighet om at ingen skal lide rettstap på grunn av manglende økonomisk evne. Lov om fri rettsbistand har som formål å være en sosial støtteordning som skal sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har økonomiske forutsetninger for å kunne ivareta sine rettslige interesser i saker av stor personlig og velferdsmessig betydning.

Viktige siktemål med endringsforslagene har vært å utforme loven slik at den mer presist angir vilkårene for fri rettsbistand, og å gjøre saksbehandlingen av rettsbistandsøknader mindre ressurskrevende og dermed raskere.

Jeg har merket meg de forslag som foreligger vedrørende rettsbistand til personer som er utsatt for tvangsekteskap, eller forsøk på tvangsekteskap, og mener dette vil kunne være et nyttig og viktig supplement til de allerede eksisterende hjelpeordninger. Jeg vil vurdere om det er mulig å sette disse endringene i kraft fra et tidligere tidspunkt enn resten av loven. Jeg har for øvrig også merket meg at Stortinget ønsker at stykkprissatsen i disse sakene skal økes til 12 timer.

De fleste rettslige konflikter blir løst utenfor domstolene. Jo tidligere i prosessen konflikten løses, desto mindre blir den økonomiske og mellommenneskelige belastningen for partene. Et dempet konfliktnivå partene imellom er særlig viktig der partene må forholde seg til hverandre også i framtiden. Vi må vokte oss for at ordningen med fri rettsbistand bidrar til å kanalisere saker inn for domstolene, med den økonomiske og personlige belastningen det innebærer, framfor at saken kan finne sin løsning på et tidligere stadium. Vi har svært gode erfaringer med det offentlige tilbudet om gratis meklingsbistand gjennom familievernkontor, konfliktråd o.l.

Jeg har for øvrig merket meg stortingsflertallets ønske om en forskriftsendring med hensyn til inntektsgrensen for den part som ellers ikke får fri sakførsel i en barnefordelingssak.

Regjeringen vil legge forholdene best mulig til rette for at det skal bli enklere for folk selv å løse konflikter. Det er en viktig utfordring å utvikle gode og rimelige måter å løse konflikter på. Departementets arbeid med Tvistemålsutvalgets utredning, «Rett på sak», og Advokatkonkurranseutvalgets innstilling, «Rett til rett», er viktig i denne sammenhengen.

Jeg vil også nevne at departementet har fått foretatt en evaluering av dagens stykkprisordning. Denne inneholder en vurdering av om dagens stykkprissatser treffer riktig, og om det kan være grunn til å innføre stykkprisbetaling i flere typer saker. Rapporten sendes på høring i disse dager, med tre måneders maksimalfrist.

Når det gjelder spørsmålet om maksimalpris, som har vært fremmet i dag, men også tidligere i den offentlige debatt, må jeg innrømme at det er en tilnærming til å løse situasjonen innenfor rettsbistandsmarkedet som jeg har svært liten tro på. Jeg er også glad for at det ikke er noe flertall i Stortinget som mener at det er en riktig vei å gå.

Regjeringen har også som målsetting å videreutvikle veilednings- og rettsbistandsstilbudet ved de offentlige servicekontorene. Evalueringen av prøveordningen viser at bistand som ytes her, har klart å fange opp den ønskede målgruppen både med tanke på inntekt og hvilke saksområder som er mest etterspurt. Det er ønskelig at dette tilbudet gradvis kan utbygges og være tilgjengelig i alle landets kommuner. Jeg vil også framheve den rettsbistand som ytes av de ulike studentrettsbistandsstiltakene. Dette er gratis og god hjelp til mange som ikke ellers ville ha oppsøkt advokat, samtidig som det gir studentene verdifull erfaring.

Justisdepartementet vil også foreta en mer helhetlig gjennomgang av borgernes muligheter for å ivareta egne rettslige interesser. Ett tiltak i denne forbindelse vil være å vurdere en gradert rettsbistandsordning etter modell fra Finland og Sverige. Dette er for øvrig i samsvar med de synspunkter som lå i flertallsinnstillingen i budsjettet for inneværende år. Jeg kommenterte dette på en positiv måte den gangen, og jeg bekrefter det selvfølgelig på nytt i dag. En slik ordning som jeg her har vist til, fra andre land, gir flere rett til subsidiert juridisk bistand, samtidig som advokatbistand totalt sett blir rimeligere ved at advokatsalæret beregnes etter en offentlig salærsats, og ved at det offentlige dekker deler av utgiftene. Jeg vil komme tilbake til Stortinget med en slik gjennomgang i løpet av året.

Når det gjelder rettsbistand, er det grunn til å komme med noen tilleggsbetraktninger, og jeg skal gjøre det kort: Den gode hensikt å sørge for at de som er avhengige av rettsbistand, får det på en god måte, må ikke utvikles på en slik måte at det å løse tvister rettslig blir bedre enn å løse dem på en annen måte. I alle situasjoner hvor man kan unngå en rettslig løsning, vil det være å foretrekke. Jeg har tidligere i innlegget mitt vist til de ordninger vi har i vårt norske samfunn på dette området. Det er ordninger vi skal være glade for. Men strekker ikke de til, er det også Regjeringens siktemål at rettsbistandsordningene skal være gode, og at de skal være slik at man ikke skal lide rettstap på grunn av manglende økonomiske evner.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil tre minutt.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [12:14:25]: Det er mulig at hukommelsen ikke bestandig er så god som den burde ha vært, men det var en del av innlegget fra representanten Thorkildsen som gjorde at jeg måtte ta ordet for å prøve å få avklart noe.

Hvis ikke jeg hørte feil, sa representanten nå at SV har fått gjennomslag for sitt forslag om fri rettsbistand i saker om tvangsekteskap. Det er mulig at jeg husker feil, men jeg tror da visselig at komiteen allerede har gitt et klarsignal om dette. I så fall er det faktisk SV som kommer etter Stortinget, og ikke omvendt.

Gunn Karin Gjøl (A) [12:15:13]: Jeg følte behov for å ta ordet etter representanten Ellingsens første innlegg, hvor han framstilte det som om saksordfører drev en form for svartmaling av dagens rettshjelpsordning.

Det er bra at vi har en rettshjelpsordning, og på mange områder er den veldig bra. Men Arbeiderpartiet mener fremdeles at det er store mangler i rettshjelpsordningen, og at det også blir dokumentert i de rettshjelpsundersøkelsene som har vært de siste årene, og også gjennom den jobben som gatejuristen til Kirkens Bymisjon nå gjør. Undersøkelsene viser at de som er lavest på rangstigen, ikke kjenner sine rettigheter og heller ikke får hjelp til å finne fram i den jungelen av rettigheter som de har i en velferdsstat. Vi er nødt til å finne ordninger, enten gjennom rettshjelpsloven eller på andre måter, som gjør at de som er lavest på rangstigen, får den hjelpen de trenger. Det kan være gjennom å gi en gratis time retts hjelp til landets befolkning. Det kan være gjennom å ha rettshjelpsordninger ved offentlige servicekontorer eller andre lavterskeltilbud, som bl.a. Juss-Buss og det som Kirkens Bymisjons gatejurist nå tilbyr. Men jeg vil poengtere at dagens ordning på ingen måte er god nok. Arbeiderpartiet og SV har fremmet forslag om en full gjennomgang av rettshjelpsordningen med sikte på å få den bedre.

Så tok representanten Ellingsen også opp noe som jeg syntes var litt underlig, for han begynte å nevne egenandeler og vårt budsjettssamarbeid med regjeringspartiene høsten 2003. Det var aldri aktuelt å diskutere egenandeler for vår del, for det var ikke egenandeler på fri retts hjelp på det tidspunktet. Egenandelene ble gjeninnført da Fremskrittspartiet ble budsjettpartner med Regjeringen. Det som vi ser når det gjelder egenandeler, er at det er blitt dyrere å få rett, og vi mener at folk som har rett, skal ha råd til å få rett. Når vi nå ser at stadig flere samfunnsområder blir rettsliggjort, er det en utfordring å gi folk muligheter til juridisk bistand gratis. Med den gjeninnføring av egenandeler som vi nå får, kan vi for fri rettergang få egenandeler opp i 25 pst. av de totale kostnader som foreligger. Regjeringen og Fremskrittspartiet har altså med sitt usosiale budsjett fjernet en veldig viktig ordning for alle dem som skal få sin retts sikkerhet ivaretatt. Det har økt terskelen for å få juridisk hjelp. Arbeiderpartiet mener at det er både urettferdig, usosialt og uklokt.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [12:18:24]: Jeg prøver ikke å snike til meg en seier på vegne av SV i saken om tvangsekteskap. Det som var viktig for meg å få sagt, var at den intensjonen Heikki Holmås og Karin Andersen fra SV hadde med Dokument nr. 8-forslaget, ble ivaretatt i og med komiteens innstilling, som er enstemmig. Dermed er det ikke noen vits i å gå videre med dette Dokument nr. 8-forslaget. Grunnen til at vi fikk en innstilling som den vi fikk, var bl.a. at dette Dokument nr. 8-forslaget ble lagt fram, for det betydde at vi i vår komitebehandling tok hensyn til de innspillene. Det var bare det jeg forsøkte å si.

Når det gjelder hvorvidt vi har tvunget Regjeringa eller ikke, som representanten Marthinsen var innom, vil jeg bare minne om hvordan debatten forløp den gangen vi hadde dette oppe til diskusjon, da Arbeiderpartiet, SV og

Fremskrittspartiet vitterlig tvang Regjeringa til å gjennomføre det vi ønsket, nemlig å heve inntektstaket og fjerne egenandelene, riktignok, skulle det vise seg, bare for en stakkert stund. Jeg tror dette var i 2002. Jeg husker det ikke akkurat i øyeblikket. Men i hvert fall husker jeg at jeg var i en debatt på P3 med representanten Linda Cathrine Hofstad fra Høyre, som sa at Høyre ikke ønsket å fjerne egenandelene fordi de heller ville prioritere å heve inntektsgrensen i fri retts hjelp-saker. Men samtidig stemte de også mot forslaget om å heve denne grensen til 230 000 kr, som altså var det forslaget som disse tre partiene fremmet. Jeg registrerer at de ikke har foreslått noen ytterligere heving av grensen ved noen av de andre korsveier der vi har diskutert fri retts hjelp-ordningen. Så spørsmålet er om ikke dette var et vikarierende argument den gangen. Hel-leland på sin side mente at tilgangen til fri retts hjelp måtte begrenses. Høyre har altså fått gjennomslag i Regjeringa, slik vi ser det fra SVs side. Det virker ikke troverdig når man i innstillinga til budsjettet for 2005, altså i år, som begrunnelse for gjeninnføringen av egenandelene bl.a. skriver at «moderat bruk av egenandeler ved behovsprøvd fri retts hjelp ikke vil medføre at personer vil lide rettstap som følge av manglende økonomisk evne».

Vi er enig med statsråden i at det er et poeng å prøve å få folk til å bli enige på utsiden av domstolsapparatet i den grad det er mulig. Men det vi er fryktelig opptatt av, er at det skal være lik tilgang til rettsapparatet, at det ikke skal være slik at fordi du har dårlig økonomi, fordi du er fattig, skal du ikke få prøvd saken din, skal du ikke få rett, som representanten Gunn Karin Gjøl sa. Det er ikke akseptabelt. Da har vi et urettferdig system.

Fra SVs side er vi hellig overbevist om at vi kommer til å se ganske grelle utslag av de endringene som nå dessverre er blitt gjennomført i det forliket som ble inngått. Vi har allerede fått innspill, bl.a. fra leieboerforeninger rundt omkring, som forteller at deres medlemmer, folk med dårlig råd, ikke har råd til å betale den egenandelen forskuddsvis som de skal, og sånn sett ikke får muligheten til å få prøvd om de faktisk har rettigheter.

Presidenten: Representanten Jan Arild Ellingsen har hatt ordet to ganger før og får no ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [12:21:41]: Kun en kort kommentar til saksordfører, representanten Gjøl, som sier at ting er for dårlig. Ja, det er vi skjønt enige om, og det skal vi gjøre noe med i fellesskap, regner jeg med. Samtidig registrerer jeg at representanten er opptatt av egenandeler, og det er det flere av oss som er. Som en kommentar i forlengelsen av det igjen hadde det vært fristende å få høre hva slags krav Arbeiderpartiet fremmet da de satt og forhandlet med Regjeringen om budsjettet for 2004, om f.eks. å øke innslagspunktet for når man kunne få fri retts hjelp. Jeg har ikke registrert at så skjedde.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet, og debatten i sakene nr. 1 og 2 er med det over.
(Votering, sjå side 289)

S a k n r . 3

Innstilling fra justiskomiteen om lov om handheving av det frie varebyttet innad EØS (Innst. O. nr. 44 (2004-2005), jf. Ot.prp. nr. 6 (2004-2005))

Presidenten: Ingen har bede om ordet.
(Votering, sjå side 294)

Å g o t V a l l e gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skal da votere i sakene nr. 1–3.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Gunn Karin Gjul på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti satt fram forslagene nr. 1–3.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en egen sak om fri rettshjelp i 2005, med sikte på å utvide det saklige dekningsområdet og favne en større del av befolkningen. Den finske modellen vurderes særskilt.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere om det skal innføres maksimalpris for advokaters timehonorar i utvalgte saker som berører vanlige forbrukere i for eksempel barnefordelingsaker, saker vedrørende hus og eiendom, forbrukersaker, erstatningsaker og saker vedrørende sosiale rettigheter, og komme tilbake til Stortinget i egnet form med dette.»

Disse forslagene blir i samsvar med forretningsordens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slike vedtak:

A .

L o v

om endringer i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp m.m.

I

I lov 28. november 1889 nr. 3 om umyndiggjørelse gjøres følgende endring:

§ 2 tredje ledd tredje punktum skal lyde:

Fastsettingen kan påkjæres til lagmannsretten etter reglene i *rettshjelpsloven* § 27.

II

I lov 21. juli 1916 nr. 2 om vidners og sakkyndiges godtgjørelse m.v. gjøres følgende endringer:

§ 12 første ledd nr. 1 første punktum skal lyde:

Avgjørelser truffet av en domstol kan påkjæres til overordnet domstol etter reglene i *rettshjelpsloven* § 27.

§ 12 første ledd nr. 2 skal lyde:

Avgjørelser truffet av Trygderetten kan påkjæres til Borgarting lagmannsrett etter reglene i *rettshjelpsloven* § 27.

III

I lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonsaker gjøres følgende endring:

§ 20 a første ledd tredje punktum skal lyde:

Ved skjønn som holdes av en domstol kan fastsettingen påkjæres etter reglene i *rettshjelpsloven* § 27.

IV

I lov 21. mars 1975 nr. 9 om nordisk vitneplikt gjøres følgende endring:

§ 7 femte ledd skal lyde:

Fastsetting av godtgjersle etter denne lova kan påkjærest til høgare domstol etter reglene i *rettshjelpsloven* § 27.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

V

I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp gjøres følgende endringer:

Overskriften til kapittel I skal lyde:

Kapittel I. Alminnelige bestemmelser

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 1 skal lyde:

§ 1 *Lovens formål.*

Fri rettshjelp etter denne lov er en sosial støtteordning med formål å sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har økonomiske forutsetninger for å kunne ivareta et rettshjelpsbehov av stor personlig og velferdsmessig betydning.

Fri rettshjelp etter denne lov betales helt eller delvis av staten og gis som fritt rettsråd, fri sakførsel eller fritak for rettsgebyr, jf. kapittel II, III og IV.

Presidenten: Til første ledd foreligger et avvikende forslag. Det er forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp m.m. gjøres følgende endring:

Ny § 1 skal lyde:

Fri rettshjelp etter denne lov er en støtteordning med formål å sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke selv har økonomiske forutsetninger for å kunne ivareta et rettshjelpsbehov av personlig og velferdsmessig betydning.»
Senterpartiet støtter dette forslaget.

V o t e r i n g :

1. Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 1 første ledd og forslaget fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti bifaltes innstillingen med 40 mot 32 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 12.31.26)
2. Komiteens innstilling til § 1 annet ledd bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 2 annet ledd skal lyde:

Praktiserende advokat og andre som kan yte fri rettshjelp etter denne lov, har plikt til å orientere klientene om muligheten for å søke fri rettshjelp i tilfelle hvor de kan tenkes å ha rett til slik bistand.

§ 3 nytt tredje og fjerde ledd skal lyde:

I saker for domstolene betaler ikke det offentlige merutgifter som følge av at det er valgt advokat med kontor utenfor rettskretsen. I andre saker betaler ikke det offentlige merutgifter som følge av at det er valgt advokat eller rettshjelper utenfor rimelig nærhet av rettshjelpsmottagerens bosted eller oppholdssted.

Departementet kan i forskrift gi regler om unntak fra tredje ledd.

§ 4 skal lyde:

§ 4 Hvem kan få fri rettshjelp. Hvilken bistand kan dekkes.

Fri rettshjelp gis til fysiske personer. Når særlige grunner taler for det, kan fri rettshjelp også gis til ideelle sammenslutninger.

Rettshjelpen må gjelde oppdrag som det er naturlig at advokat her i riket utfører. Rettshjelp som nevnt i kapittel III Fri sakførsel, kan likevel bare gis for saker som behandles av norsk domstol eller forvaltningsorgan. Unntaksvis kan det innvilges fritt rettsråd til bistand ved utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan etter reglene i § 12.

Nåværende § 5 blir § 6.

Ny § 5 skal lyde:

§ 5 Lovens subsidiære karakter.

Fri rettshjelp omfatter ikke bistand som dekkes av andre ordninger eller som kan erstattes på annen måte, herunder gjennom:

- oppnevning av forsvarer eller bistandsadvokat i straffesaker etter straffeprosessloven,

- private forsikringer som omfatter rettshjelp,
- forvaltningsloven § 36 om dekning av saksomkostninger,
- etablerte offentlige service- og rådgivningskontorer,
- det offentliges opplysnings- og veiledningsplikt, jf. bl.a. forvaltningsloven § 11,
- medlemskap i foreninger og lag,
- private eller offentlige rettshjelpsordninger i andre land.

Utgifter utover det som kan dekkes eller erstattes av andre ordninger, kan søkes dekket etter denne lov.

Nåværende § 6 første ledd oppheves.

Nåværende § 6 annet ledd blir § 7 nytt tredje ledd.

Nåværende § 8 oppheves.

Nåværende § 10 oppheves.

Nåværende § 11 blir § 8 som skal lyde:

§ 8 Refusjon av det offentliges utgifter.

Får noen sin økonomiske stilling vesentlig bedret gjennom bistand gitt etter denne lov, skal den offentlige instans som har innvilget fri rettshjelp, kreve det offentliges utgifter i forbindelse med rettshjelpen refundert, dersom ikke særlige forhold gjør det urimelig. Har en advokat eller rettshjelper innvilget fri rettshjelp, skal departementet kreve refusjon. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Krav som nevnt i første ledd innkreves av Statens Innkrevingsentral. Innkrevingsentralen kan inndrive kravet ved trekk i lønn eller andre lignende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7. Innkrevingsentralen kan også inndrive kravet ved å stifte utleggspant for kravet dersom panteretten kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretningen kan holdes på Innkrevingsentralens kontor etter tvangsfullbyrdelsesloven § 7-9 første ledd.

Nåværende § 11a blir § 9 som skal lyde:

§ 9 Adgang til å trekke tilbake bevilling til fri rettshjelp.

Bevilling til bistand etter denne lov som innvilges etter økonomisk behovsprøving kan trekkes tilbake dersom det er gitt ufullstendige eller uriktige opplysninger om søkerens økonomiske situasjon, eller dersom søkerens økonomiske situasjon er vesentlig bedret før rettshjelpen er avsluttet.

Utbetalt salær som etter vedtak i henhold til denne paragraf kreves refundert, er tvangsgrunnlag for utlegg. § 8 annet ledd gjelder tilsvarende.

Nåværende kapittel III blir kapittel II og skal ha overskriften:

Kapittel II. Fritt rettsråd.

Nåværende § 12 blir § 10 som skal lyde:

§ 10 Reglens virkeområde.

Fri rettshjelp som ikke omfattes av § 15, gis som fritt rettsråd, herunder behandling for forliksrådet, skjønn som styres av lensmann og voldgiftsaker.

Nåværende § 13 blir § 11 som skal lyde

§ 11 Vilkår for fritt rettsråd.

Søknad om fritt rettsråd kan innvilges uten behovsprøving i følgende tilfeller:

- 1 for utlending som har rett til fri rettshjelp etter utlendingsloven § 42 tredje ledd og fjerde ledd.
  - 2 a) for den som er part i sak hvor barnevernet har fattet vedtak som nevnt i lov om barneverntjenester § 7-2 bokstav g), men hvor vedtaket ikke blir etterfulgt av at barnevernet starter forberedelse til sak som skal behandles av fylkesnemnda etter kapittel 7 i lov om barneverntjenester.
  - b) for den som er part i sak hvor barnevernet har startet forberedelse til sak som skal behandles av fylkesnemnda etter kapittel 7 i lov om barneverntjenester, men hvor saken likevel ikke blir oversendt fylkesnemnda.
  - 3 for siktede som reiser krav om erstatning for urettmessig straffefølgning etter straffeprosessloven kapittel 31.
  - 4 til voldsofre i erstatningssak mot gjerningspersonen.
  - 5 til vernepliktige i førstegangstjeneste i saker som nevnt i annet ledd.
  - 6 til kvinner som har vært utsatt for mishandling fra nærstående, i forbindelse med straffesak mot gjerningspersonen.
  - 7 til den som er utsatt for tvangsekteskap eller forsøk på sådan som nevnt i straffeloven § 222 annet ledd, jf. straffeloven § 49, men hvor saken ikke er anmeldt og den nødvendige bistand er av samme art som nevnt i straffeprosessloven § 107c eller annen relevant bistand.
- Søknad om fritt rettsråd kan innvilges til den som har inntekt og formue under bestemte grenser fastsatt av departementet, i følgende tilfeller:
- 1 i saker etter ekteskapsloven, skifteloven annen del, jf. kap. 4 eller barneloven kap. 5, 6 og 7, herunder saker om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring.
  - 2 i saker etter lov 4. juli 1991 nr. 45 om rett til felles bolig og innbo når husstandsfellesskap opphører.
  - 3 for den skadede eller etterlatte i sak om erstatning for personskade eller tap av forsørger.
  - 4 for leietaker i sak etter husleieloven § 9-8 og tvangsfullbyrdelsesloven § 13-2 tredje ledd bokstav c når saken gjelder bolig som leietaker bebor.
  - 5 for arbeidstaker i sak etter arbeidsmiljøloven §§ 61-66.
  - 6 for den skadede ved søknad eller klage i sak om voldsoffererstatning.
  - 7 i klagesaker til fylkestyngdekantoret eller Rikstrygdeverket etter folketrygdloven § 21-12.
  - 8 i klagesaker til Aetat Arbeidsdirektoratet etter folketrygdloven kapittel 4 og 11 og etter sysselsettingsloven §§ 35 og 36 om stønad etter folketrygdloven.

I andre saker kan det unntaksvis innvilges fritt rettsråd dersom det økonomiske vilkåret etter annet ledd er oppfylt og saken objektivt sett berører søker i særlig sterk grad. Ved vurderingen skal det legges vekt på om saken har likhetstrekk med saksfeltene i første og annet ledd.

I saker som nevnt i annet og tredje ledd, kan det innvilges fritt rettsråd selv om de økonomiske vilkår i annet ledd ikke er oppfylt dersom utgiftene til juridisk bistand blir betydelige i forhold til søkerens økonomiske situasjon.

Ny § 12 skal lyde:

§ 12 Fritt rettsråd ved utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan.

Søknad om fritt rettsråd kan innvilges helt eller delvis til den som har inntekt og formue under bestemte grenser fastsatt av departementet, i følgende tilfeller:

- 1 for den som er part i sak som er tatt til behandling av Den europeiske menneskerettsdomstol,
- 2 for den som har fått sitt barn ulovlig bortført fra Norge, jf. barnebortføringskonvensjonen av 25. oktober 1980 art 3.

I andre saker for utenlandsk domstol eller forvaltningsorgan kan det unntaksvis innvilges helt eller delvis fritt rettsråd dersom de økonomiske vilkår i første ledd er oppfylt og særlige grunner taler for det.

I saker som nevnt i første og annet ledd, kan det innvilges fritt rettsråd selv om de økonomiske vilkår i første ledd ikke er oppfylt dersom utgiftene til juridisk bistand blir betydelige i forhold til søkerens økonomiske situasjon.

Det innvilges ikke fritt rettsråd etter første til tredje ledd dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.

Nåværende § 14 blir § 13 som skal lyde:

§ 13 Hvem avgjør søknad om fritt rettsråd.

Søknad om fritt rettsråd avgjøres av departementet.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om advokaters adgang til selv å innvilge fritt rettsråd i saker som nevnt i § 11 første og annet ledd.

Nåværende § 15 blir § 14 som skal lyde:

§ 14 Hva et fritt rettsråd kan omfatte.

Fritt rettsråd omfatter nødvendige utgifter til rådgivning og bistand fra advokat i anledning et aktuelt problem.

Departementet kan samtykke i at søkerens egne vesentlige og nødvendige utgifter i tilknytning til fritt rettsråd dekkes helt eller delvis, herunder utgifter til medisinsk eller annen sakkyndig bistand. Når særlige grunner foreligger og det er nødvendig med medisinsk eller annen sakkyndig bistand for å bringe på det rene om det er behov for fri rettshjelp, kan departementet samtykke i at fritt rettsråd skal dekke vesentlige og nødvendige utgifter til slik sakkyndig hjelp.

Etter særskilt søknad kan *departementet* utvide et fritt rettsråd til å gjelde bistand til å gjøre myndighetene oppmerksom på generelle forhold som måtte ligge til grunn for søkerens aktuelle problem, samt foreslå endringer og forbedringer av lovregler eller forvaltningspraksis.

Departementet fastsetter godtgjøring for bistand etter denne paragrafen.

Nåværende kapittel IV blir kapittel III og skal ha overskriften:

Kapittel III. Fri sakførsel.

Nåværende § 16 blir § 15 som skal lyde:

§ 15 Reglens virkeområde.

Fri rettshjelp i *sivile* saker for de alminnelige domstoler (unntatt forliksrådet) og særdomstolene samt i *forvaltningssaker* etter § 17, gis som fri sakførsel eller fritak for rettsgebyr, jf. *kapittel IV*. Som særdomstoler regnes de domstoler som er nevnt i *domstoloven* § 2, samt arbeidsrett.

Ny § 16 skal lyde:

§ 16 Vilkår for fri sakførsel.

Fri sakførsel innvilges uten behovsprøving i saker som nevnt i § 11 første ledd nr. 4, 5 og 7, samt i følgende tilfeller:

- 1 *for den vernepliktige i militærnektersaker etter lov 19. mars 1965 nr. 3 om fritaking for militærtjeneste av overbevisningsgrunner.*
- 2 *for den et tvangstiltak retter seg mot i saker om overprøving av administrative tvangsinngrep etter tvistemålsloven kap. 33.*
- 3 *for den private part i saker hvor søksmål er anbefalt av Stortingets ombudsmann for forvaltningen.*
- 4 *for utlending i tilfeller som nevnt i utlendingsloven § 42 første ledd.*
- 5 *til den som er begjært umyndiggjort eller som begjærer et vergemål opphevet etter umyndiggjørelsesloven.*
- 6 *til den det oppnevnes advokat for i medhold av barneloven § 61 første ledd nr. 5.*

Søknad om fri sakførsel kan innvilges til den som har inntekt og formue under bestemte grenser fastsatt av departementet, i saker som nevnt i § 11 annet ledd nr. 1-5.

I andre saker kan det unntaksvis innvilges fri sakførsel dersom det økonomiske vilkåret etter annet ledd er oppfylt og saken objektivt sett berører søker i særlig sterk grad. Ved vurderingen skal det legges vekt på om saken har likhetstrekk med saksfeltene i første og annet ledd.

I saker som nevnt i annet og tredje ledd, kan det innvilges fri sakførsel selv om de økonomiske vilkår i annet ledd ikke er oppfylt dersom utgiftene til juridisk bistand blir betydelige i forhold til søkerens økonomiske situasjon.

Det innvilges ikke fri sakførsel etter annet til fjerde ledd dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.

Nåværende §§ 17 til 20 oppheves.

Nåværende § 22 blir § 17 som skal lyde:

§ 17 Fri sakførsel for visse forvaltningsorganer

Fri sakførsel kan innvilges i ankesaker etter lov 16. desember 1966 nr. 9 om anke til Trygderetten dersom de økonomiske vilkår i § 16 annet eller fjerde ledd er oppfylt.

Fri sakførsel etter første ledd gis ikke dersom det er urimelig at det offentlige betaler for bistanden.

Fri sakførsel innvilges uten behovsprøving i følgende saker:

- 1 saker som skal behandles av fylkesnemnda etter kap. 9 i lov om sosiale tjenester mv.
- 2 saker som skal behandles av fylkesnemnda etter kap. 7 i lov om barneverntjenester.
- 3 saker for kontrollkommisjonen etter lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykisk helsevernloven) § 6-4.
- 4 saker som skal behandles etter kapittel 5 i lov 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer.

Nåværende § 21a blir § 18 som skal lyde:

§ 18 Utvidet myndighet for Høyesterett til å innvilge fri sakførsel.

Når en sivil sak er henvist til behandling i Høyesterett, kan retten gi bevilling til fri sakførsel selv om en part ikke fyller de økonomiske vilkår i § 16, hvis den finner det rimelig ut fra sakens prinsipielle interesse. *Hvis særlige grunner foreligger, kan retten innvilge fri sakførsel for andre enn fysiske personer.*

Ny § 19 skal lyde:

§ 19 Hvem kan innvilge fri sakførsel.

Fri sakførsel etter § 16 første ledd og § 17 innvilges av eget tiltak av den rett eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling. I andre tilfeller avgjøres søknad om fri sakførsel av departementet.

Departementet kan i forskrift legge avgjørelseskompetansen i saker som nevnt i § 16, til andre enn bestemt i første ledd og herunder bestemme at den domstol som har saken til behandling, eller partens advokat skal kunne innvilge fri sakførsel.

Nåværende § 21 blir § 20 som skal lyde:

§ 20 Oppnevning av prosessfullmektig i ekteskaps- og familiesaker.

I ekteskaps- og familiesaker etter § 16 annet ledd jf. § 11 annet ledd nr. 1 kan domstolen, dersom den finner det nødvendig, oppnevne prosessfullmektig for saksøkt som er uteblitt eller ikke har gitt tilsvar under saksforberedelsen, eller er uteblitt fra hovedforhandlingen. Oppnevning kan skje selv om saksøkte ikke fyller de økonomiske vilkår i § 16. Saksøkte plikter å erstatte det offent-

liges utlegg til *prosessfullmektigen*. Beløpet er tvangsgrunnlag for utlegg.

Nåværende § 23 blir § 21 som skal lyde:

§ 21 Oppnevning av prosessfullmektig.

I henhold til bevilling til fri sakførsel oppnevner vedkommende domstol eller forvaltningsorgan prosessfullmektig for parten. *Ved oppnevning av prosessfullmektig skal partens ønske være avgjørende.*

Nåværende § 24 blir § 22 som skal lyde:

§ 22 Hva fri sakførsel omfatter.

Fri sakførsel omfatter hel eller delvis dekning av salær til prosessfullmektig. Dessuten dekkes gebyr og sideutgifter ved saken etter bestemmelsene om fritak for rettsgebyr i *kapittel IV*. Den rett som har saken til behandling, avgjør om bevilling til fri sakførsel også skal omfatte rettergangsskritt ved annen domstol.

Den domstol eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling, kan samtykke i at partenes egne vesentlige og nødvendige utgifter i anledning saken dekkes helt eller delvis. Det samme gjelder partenes utgifter til bistand fra sakkyndige som ikke er oppnevnt av retten.

En bevilling til fri sakførsel omfatter også sakens behandling i høyere rettsinstanser dersom selvstendig anke bare er innbrakt av motparten, og den part som har fri sakførsel helt eller delvis har fått medhold i foregående instans.

Departementet kan etter søknad fra den som har bevilling til fri sakførsel, i særlige tilfeller helt eller delvis dekke saksomkostningsansvar overfor motparten.

Etter særskilt søknad til *departementet* kan bevillingen utvides til å gjelde bistand til å gjøre myndighetene oppmerksom på generelle forhold som måtte ligge til grunn for saken, samt foreslå endringer og forbedringer av lovregler eller forvaltningspraksis.

Den domstol eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling, fastsetter godtgjøring til prosessfullmektig og eventuelle sakkyndige.

Nåværende § 25 blir § 23 som skal lyde:

§ 23 Saksomkostninger til det offentlige

Dersom en part som har fri rettshjelp, vinner saken, skal saksomkostninger etter tvistemålsloven kap. 13 i tilfelle tilkjennes det offentlige i den utstrekning det er nødvendig for å dekke utgiftene til fri rettshjelp.

Hvor det er grunn til det, kan retten samtykke i at en part som har fri rettshjelp, begjærer saken hevet som forlik uten å nedlegge påstand om saksomkostninger til det offentlige.

Nåværende kapittel V blir kapittel IV og skal ha overskriften:

Kapittel IV. Fritak for rettsgebyr.

Nåværende § 26 blir § 24.

Nåværende § 27 blir § 25 som skal lyde:

§ 25 Vilkår for fritak mv.

Fritak for rettsgebyr kan gis som del av bevilling til fri sakførsel etter § 22 etter de samme regler som gjelder for slik bevilling.

Den som ikke har krav på fri sakførsel, kan gis fritak for rettsgebyr dersom *de økonomiske vilkår i § 16 annet eller fjerde ledd er oppfylt*. Fritak gis av den som har myndighet til å gi bevilling til fri sakførsel i saken.

I skiftesaker kan domstolen gi fritak for rettsgebyr, dersom de økonomiske vilkår i § 16 annet eller fjerde ledd er oppfylt.

Søknad om fritak for rettsgebyr kan avslås når det ikke er rimelig at det offentlige gir slik støtte.

Nåværende kapittel VI blir kapittel V og skal ha overskriften:

Kapittel V. Klageregler m.v.

Nåværende § 28 blir § 26 som skal lyde:

§ 26 Klage.

Vedtak etter denne lov, unntatt de avgjørelser som nevnt i § 27, kan påklages til departementet etter reglene i forvaltningsloven. Departementet kan bestemme i hvilken utstrekning forvaltningsloven skal gjelde for domstolene og Trygderettens behandling av saker etter denne lov.

Departementets vedtak etter denne lov kan ikke påklages.

Nåværende § 28a blir § 27 som skal lyde:

§ 27 *Kjæremål i saker behandlet av domstolene og Trygderetten.*

Avgjørelser etter denne lov som er truffet av en domstol, kan påkjæres til overordnet domstol. Avgjørelser truffet av Arbeidsretten kan ikke påkjæres. Avgjørelser truffet av Trygderetten kan påkjæres til Borgarting lagmannsrett.

For kjæremål etter første ledd gjelder reglene i tvistemålsloven og domstolloven dersom ikke annet følger av paragrafen her.

For den som har fått underretning om avgjørelsen, er fristen for å erklære kjæremål én måned fra den dag vedkommende mottok underretningen. For andre er fristen én måned fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen, men likevel ikke utover tre måneder fra det tidspunkt avgjørelsen ble truffet.

Domstolen skal tilrettelegge saken for kjæremålsretten og gi slik redegjørelse for saken som er nødvendig for kjæremålsretten.

Om dekning av saksomkostnader av det offentlige gjelder forvaltningsloven § 36 første ledd og tredje ledd første og annet punktum tilsvarende.

Nåværende kapittel VII blir kapittel VI og skal ha overskriften:

Kapittel VI. Ikrafttredelse.

Nåværende § 29 blir § 28.

VI

I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endring:

§ 61 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Dersom det skal oppnemnst ein advokat for barnet etter første stykket nr. 5, har barnet rett på fri sakførsel utan behovsprøving jf. *rettshjelpsloven § 16 første ledd nr. 6.*

VII

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endringer:

§ 78 annet ledd annet punktum skal lyde:

Rettens fastsetting kan påkjæres etter reglene i retts-
hjelpslovens § 27.

§ 450 første ledd skal lyde:

I sak om erstatning eller oppreisning etter straffor-
følgning har siktede rett til fritt rettsråd uten behovsprø-
ving etter reglene i *rettshjelpsloven § 11.*

VIII

I lov 17. desember 1982 nr. 86 om rettsgebyr gjøres følgende endringer:

§ 8 syvende ledd nytt femte punktum skal lyde:

*For kjæremål over avgjørelser om avslag på fri sak-
førsel etter lov om fri rettshjelp § 27 betales ikke gebyr.*

§ 10 første ledd nr. 12 skal lyde:

sak etter tvistemålslovens kapittel 33 om overprøving
av administrative vedtak om frihetstap og andre tvangsinn-
grep, jfr. også lov om fri rettshjelp § 16 første ledd nr. 2.

§ 27a første ledd nr. 1 skal lyde:

kjæremål etter *rettshjelpsloven § 27* eller etter bestem-
melser som viser til *rettshjelpsloven § 27.*

IX

I lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven) gjøres følgende endring:

§ 476 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Fastsettelsen kan påkjæres til lagmannsretten etter reg-
lene i *rettshjelpsloven § 27.*

X

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
Departementet kan gi overgangsregler.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til de øvrige paragrafer under ro-
mertall V samt romertallene VI–X bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og lo-
ven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstem-
mig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Videre var innstillet:

B .

Stortinget ber Regjeringen endre forskrift om stykk-
prissats i saker som omhandler tvangsekteskap slik at det
gis en stykkprissats på inntil 12 timer.

C .

Stortinget ber Regjeringen endre forskriften om fri
rettshjelp slik at når en part innrømmes fri sakførsel i en
barnefordelings sak, skal også den annen part ha fri sak-
førsel såfremt dennes inntekt ikke overstiger inntekts-
grensen for fri rettshjelp med 100 000 kroner. Forskriften
gjøres gjeldende fra 1. januar 2006.

Presidenten: Komiteens innstilling til B og C blir i
samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende
Stortinget.

V o t e r i n g i s a k n r. 2

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 8:29 (2004-2005) – forslag fra stortings-
representantene Karin Andersen og Heikki Holmås om
lov om endring i lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp
(i saker om tvangsekteskap) – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

V o t e r i n g i s a k n r. 3

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt
vedtak til

l o v

om handheving av det frie varebyttet innan EØS

§ 1

Lova gjeld tiltak mot alvorlege faktiske hindringar av den frie rørsle av varer mellom Noreg og andre EØS-statar, til dømes blokadar og øydeleggingar, og utveksling av informasjon om slike hindringar.

Lova gjeld ikkje for Svalbard.

§ 2

EØS-avtalen vedlegg II kapittel XX punkt 1 (forordning (EF) nr. 2679/98) om verkemåten til den indre marknaden med omsyn til det frie varebyttet mellom EØS-statane gjeld som norsk lov med dei tilpassingane som følgjer av vedlegg II og protokoll 1 til avtalen og avtalen elles.

§ 3

Lova vert sett i verk straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r . 4

Referat

1. (58) Statsministerens kontor melder at 1. lov om endring i offentlighetsloven (Besl. O. nr. 29 (2004-2005)) - er sanksjonert under 14. januar 2005
2. (59) Statsministerens kontor melder at 1. lov om endringar i lov 16. juni 1972 nr. 47 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven) (Besl. O. nr. 26 (2004-2005)) - er sanksjonert under 21. januar 2005
Enst.: Nr. 1 og 2 vedlegges protokollen.
3. (60) Lov om endring i lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna (Ot.prp. nr. 43 (2004-2005))
Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
4. (61) Lov om endringar i lov 28. juni 2002 nr. 57 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven) (Ot.prp. nr. 44 (2004-2005))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
5. (62) Lov om lønnsnemndbehandling av arbeidstvissten mellom EL & IT Forbundet og Tekniske Entreprenørers Landsforening i forbindelse med tariffrevisjonen 2004 (Heisoverenskomsten) (Ot.prp. nr. 45 (2004-2005))
Enst.: Sendes kommunalkomiteen.

Møtet hevet kl. 12.35.
